

Формування проектної культури студентів як передумова ефективної професійної діяльності

Гармаш Сергій

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Між якістю освіти і ВВП – прямий зв'язок.
Успіх на ринку праці – це якість освіти.

За останні роки у галузі науки і техніки, економіки і політики, у демографічних і соціальних структурах відбулися суттєві зміни. Ці зміни не минули і систему вищої освіти, в якій також було здійснено якісні перетворення. Протиріччя між потребами суспільства і можливостями освітніх закладів призвели до кризової ситуації в освіті. З початку 90-х років в українській системі освіти відбулися значні реформи. Суттєві зміни у цій сфері не тільки відкрили широкі можливості для розвитку інноваційних процесів, а й породили суттєві проблеми та небажані тенденції.

Об'єкт нашого дослідження – проектна культура студента як передумова ефективної професійної діяльності особистості у майбутньому.

Мета дослідження – доведення необхідності безперервності освіти через виокремлення проблем та тенденцій у системі вищої освіти України та акцентування основоположного значення духовної культури у процесі становлення особистості.

Цим та іншим актуальним питанням вищої освіти приділяли увагу такі вчені, як О.В. Горелий, В.О. Євстратов, В.Г. Андрєєв, В.Ф. Сидоренко, В.П. Зінченко, С.І Кружкова, М. Шмельов та ін.

Методи дослідження: обсерваційний (педагогічне спостереження), діагностичний (тестування, анкетування), моделювання та метод статистичної обробки інформації. Було проведено аналіз філософської, психологічної, педагогічної, методологічної літератури зазначених проблем.

В сучасних умовах питання конкурентоспроможності вітчизняної освіти, її ефективності та ключової ролі в розвитку країни є дуже важливим. Проблема удосконалення якості освіти актуальна для сучасних вищих навчальних закладів. Сьогодні ці заклади змушені вести конкурентну боротьбу за споживачів своїх навчальних послуг. Абітурієнти мають можливість обрати той чи інший навчальний заклад залежно від якості навчання, яке їм пропонується, та від умов вступу до певного навчального закладу (проблема зарахування пільгового контингенту на бюджетну форму навчання набула особливого наголосу під час приймальної кампанії 2009 року в Україні).

Вимоги ринку праці до кваліфікації випускника також помітно зросли. В зв'язку з цим виникає проблема створення таких умов функціонування вищого навчального закладу, які б гарантували випускникам не тільки конкурентоспроможність, але й високу якість навчання. Для того, щоб задовольнити ринок праці, сучасні навчальні заклади значно розширили коло професій та спеціальностей, за якими відбувається підготовка кадрів. Це професії сфери обслуговування, інформаційного та банківського забезпечення підприємств та ін. Тут виникає інша дуже суттєва проблема. Це – перенасичення ринку праці представниками таких професій, як економісти, юристи та ін., проблемність працевлаштування, особливо в умовах кризової ситуації, яка охопила всі сфери діяльності. Але, якщо світова криза має тимчасовий характер, то кризова ситуація в Україні триває десятиліття і має системний характер, а ми, на жаль, вже звикли за ці роки виживати в ній. Це стосується не тільки економіки, а навіть більшою мірою, духовної сфери. І тут на перше місце виступає освіта як фундамент становлення всебічно розвинутої особистості.

У зв'язку з приєднанням України до Болонського процесу слід приділити особливу увагу сфері вищої освіти, безпосереднім завданням якої є необхідність «дати наступним поколінням освіту та виховання», навчити їх «поважати велику гармонію навколишнього середовища та самого життя» [Гармаш, Садковська 2004: 9].

Підготовка конкурентоспроможного працівника у будь-якій сфері не повинна зосереджуватися лише на забезпеченні високого рівня його професійної компетенції. В сучасних економічних умовах спеціаліст повинен мати також і соціальну підготовку, яка здійснюється за допомогою суспільствознавчих та гуманітарних дисциплін. У технічних університетах наявний дефіцит гуманітарного блоку знань, а тенденція гуманітаризації та гуманізації технічного навчання набуває скорочення через брак коштів, що погіршує функції виховання, підготовки та розвитку, які є змістом навчання. Як один із виходів виникає необхідність формування проектної культури студентів технічного закладу у процесі навчання, оскільки відсутність системних зв'язків між технічним та гуманітарним навчанням призвело до того, що культурна домінанта стає нехарактерною для технічного навчання. Тому виникає розрив між змістом навчання і культурою суб'єкта діяльності проектування.

Усвідомлення необхідності проектування практично всіх сфер життєдіяльності висуває в ролі інваріантної вимоги до будь-якого спеціаліста «здатність до проектування».

Прагнення України приєднатися до ЄС та входження України в єдиний європейський навчальний простір з метою вирішення загальноекономічних проблем за рахунок підвищення якості вищої освіти є передумовою розширення контактів із закордонними партнерами, розробки

спільних проєктів, що потребує від спеціаліста не тільки соціально-професійної компетенції, але і проєктної культури.

Необхідно зазначити, що розвиток освіти все більш тісно пов'язується з інтеграцією України у глобальний освітній простір, що передбачає зміну підходів до процесу підготовки спеціалістів технічного профілю. Аналіз матеріалів учасників спільних європейських проєктів, реалізованих у контексті Болонського процесу, показав, що попит на висококваліфікованих інженерів, на творчу інженерну думку, що здатна знаходити нові ресурси розвитку, не тільки ніколи не знижувався на світовому ринку праці, а підвищується навіть і в умовах соціально-економічних протиріч.

Але не тільки професіоналізм є фактором успішної професійної діяльності. На перший план завжди виходить фактор духовної культури, моральності. Як сказав Патріарх Московський та всієї Русі Кирило під час зустрічі з діячами культури та молоддю України: «Не можна побудувати ефективну економіку без морального виміру». Цей вислів підтверджує думку видатного вченого-економіста М. Шмельова: «Погана мораль – погана економіка!» [Коротич 2002: 8]. Таким чином, можна зробити припущення, що низький рівень духовної культури, відповідальності спеціаліста за свою діяльність негативно відбивається на технічному рівні, роблячи суспільство безпорадним. Навпаки, високий культурний рівень, розвинута творча уява та системна думка допомагають людині будувати цілісну картину світу, вирішувати проблеми у різних сферах професійної діяльності. Культура, освіта, творчі можливості стають факторами, які визначають успіх фахівця.

Виникає проблема формування проєктної культури студентів під час навчання у вищому навчальному закладі. Як визначила С.І. Кружкова, «...проєктна культура є освітнім середовищем, у якому відбувається взаємодія людських, інформаційних і технічних ресурсів...» [Кружкова 2006] при проєктуванні змістовного, соціального та діяльнісного елементів системи. Потреба людини і суспільства у проєктному розвитку активізувала процеси удосконалення системи безперервної освіти.

Професійні освітні програми здійснюють послідовне підвищення освітнього рівня, який уже сформувався: від грамотності та освіченості до професійної компетентності та професійної культури як найвищого їхнього прояву.

У широкому сенсі проєктна культура студента вищого технічного навчального закладу, яка є передумовою його ефективної професійної діяльності після закінчення вищого навчального закладу, представляє собою інтегративну властивість особистості. Ця властивість систематизує когнітивний, рефлексивний та операційний компоненти, обумовлені функціональними особливостями проєктування, що репрезентується у

формі динамічної системи діяльностей (пізнавальної, перетворювальної, комунікативної та ціннісно-орієнтаційної), які здійснюються шляхом подолання суперечностей між спрямованістю особистості у майбутнє, проектністю – характерною особливістю творчого мислення, детермінованого абсолютною цінністю і імперативністю прогресу, і рефлексивним мисленням, яке інтенційно спрямоване на усвідомлення задуму, який проектується, з метою закріплення позитивного (з гуманістичних позицій) досвіду у конкретному результаті [Кружкова 2006: 107-110].

Аналіз розглянутої проблеми формування проектної культури студентів вищого технічного навчального закладу у процесі навчання, які отримані у ході проведення дослідно-експериментальної роботи, дозволяє зробити висновок, що зміна політичної та економічної ситуації в Україні, її приєднання до Болонського процесу (входження в єдиний європейський освітній простір) з метою вирішення загальноекономічних проблем суттєво змінює характер професійної підготовки спеціалістів технічного профілю, навчання яких повинно забезпечити вироблення здібностей до продуктивного розв'язання професійних задач на основі науково-дослідної проектної діяльності, а суперечність між вимогами до випускника вищого технічного навчального закладу в професійній сфері, серед яких інваріантним є здатність до проектування, і готовністю особистості до реалізації цих вимог може бути вирішено у ході фахової підготовки, що забезпечує розвиток професійно значущих властивостей особистості.

Література

Гармаш, С., Садковская, В.: Сучасні тенденції в освіті при формуванні гуманітарно-технічної еліти. In: Збірник наукових праць «Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти». Харків: НТУ «ХПІ», 6/2004, с 8-14.

Коротич, В.: Ведущий российский экономист Николай Шмелев. In: Бульвар 50/2002, с. 8.

Кружкова, С., Леднев, А.: Учебная среда конструктивно-развивающего взаимодействия человека с миром. Самара: СамГТУ 2006, с.107-110.

Summary

Forming of project culture of students is one of the main conditions for their effective professional activity. Some problems of modern higher education in Ukraine are analyzed in the article. The obvious conclusion is: «Culture, education, creative abilities of specialists are the factors, which define the success of professional activity».

Key words: project culture, effective professional activity.